

*Н. В. Міцкевич,
к. е. н., доцент, Чорноморський державний університет
імені Петра Могили
Д. І. Міцкевич,
юрист, Міністерство екології та природних ресурсів України*

ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ МОЛОДІ В КРАЇНАХ ЄС

*N. Mitskevych,
PhD in Economics, associate professor, Petro Mohyla Black sea State University
D. Mitskevych,
jurist, the Ministry of ecology and natural resources of Ukraine*

ECONOMIK AND LEGAL BASES OF YOUTH EMPLOYMENT IN THE COUNTRIES OF THE EUROPEAN UNION

У статті досліджуються економіко-правові основи працевлаштування молоді з метою інтеграції світових досягнень у розвиток науки і практики.

This article explores the economic and legal basis of employment of young people with a view to the integration of world achievements in the development of science and practice.

Ключові слова: працевлаштування молоді, інтеграційні процеси, правове регулювання, Європейський Союз.

Key words: youth employment, integration processes legal regulation, European Union.

ВСТУП

Питання забезпечення зайнятості молоді є важливим для суспільства і держави, тому визначає особливі завдання для правового регулювання в цій сфері. Ігнорування вказаної проблеми може призвести до відсутності кваліфікаційного кадрового потенціалу в країні, підвищення рівня незайнятості, злочинності серед молоді. Непідготовленість до конкуренції на ринку праці, відсутність правових, професійних знань, достатнього практичного досвіду, створюють сьогодні труднощі молодим громадянам реалізувати своє право на працю. Отримання спеціальних знань у конкретній галузі молодію людиною можливо тільки безпосередньо на робочому місці після працевлаштування. Проблема працевлаштування молоді є актуальною як для України, так і для світової громадськості в цілому. Молоді юнаки та дівчата як особлива соціально-демографічна група приносять у трудову діяльність свій ентузіазм, енергію, цілеспрямованість, нові ідеї і готовність до перетворень.

Соціальні ж наслідки молодіжного безробіття є різноманітними. Соціально-економічна нестабільність істотно впливає на мотивацію поведінки молодих людей, викликає такі негативні наслідки, як загострення етнічної напруги, ускладнює взаємовідносини в молодіжному середовищі. Особливо вагомий вплив цієї ситуації, спрямований на процес працевлаштування сучасної молоді, потребує аналізу проблем функціонування молодіжного сегмента ринку праці та впливу держави на формування відносин між його суб'єктами. Саме тому конкурентоспроможність на ринку праці випускників вузів є сьогодні однією із актуальних проблем вищої школи, яка змушує під іншим кутом зору дивитися на проблеми професійної освіти і на задачу сприяння працевлаштуванню. У різні періоди даній проблемі присвятили свої праці такі вчені: О. Абрамова, М. Александров, Б. Бегичева, О. Голованова, М. Головатий, Д. Карпенко, Є. Монастирський, Ю. Орловський, М. Перепелиця і ін.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Метою статті є економіко-правовий аналіз процесу працевлаштування молоді на вітчизняному ринку праці у зіставленні із зарубіжним досвідом. Досягнення мети передбачає вирішення таких задач, як аналіз поняття "незайнята молодь", визначення особливостей правового статусу суб'єкта, якого працевлаштовують та узагальнення принципів трудового виховання та освіти незайнятої молоді.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Початок ХХІ ст. ознаменований різким загостренням соціальних проблем молоді у різних країнах світу в тому числі і в Україні. Однією з найважливіших проблем стало молодіжне безробіття. Безробіття є важливий соціальний, психологічний та моральний феномен, що безпосередньо пов'язаний з політикою держави, а в умовах глобалізації — з політикою міжнародних організацій. Явище безробіття постійно турбує суспільство і вимагає глибокого вивчення причин, що його породжують, потребує ґрунтовного аналізу економічної науки та постійної уваги з боку урядових структур [1, с. 497].

В Україні проживає понад 11 мільйонів молодих громадян, які становлять 22,6% населення країни. Останнім часом наявна тенденція до збільшення кількості безробітної молоді, у якої термін безробіття триває понад рік. У 2009 р. рівень безробіття молоді становив 17,8%, а у 2008 р. — 13,3%.

Соціологічні дослідження, проведені Українським національним інститутом досліджень проблем молоді, показали, що друге місце за чисельністю серед безробітної молоді займають випускники загальноосвітніх шкіл. Серед безробітної молоді велика частина осіб, які вперше шукають роботу. Серед них: 38% — особи до 21 року, 33,9% — від 21 до 24 років, 28,1% — від 25 до 28 років. Згідно зі статтею 1 Закону № 2998 молоді, молоді громадяни — громадяни України віком від 14 до 35 років, при цьому сучасною наукою трудового права суттєво обмежене трактування поняття "молодь". Головним правовим актом, у якому сконцентровані та закріплені права, обов'язки, пільги та соціальний захист молоді, є Закон України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні", прийнятий Верховною Радою України в 1993 р., який гарантує молоді право на працю відповідно до отриманої освіти та професії, гарантує надання першого робочого місця на термін не менше двох років після завершення навчання, професійної підготовки та перепідготовки, а також після проходження військової служби [2]. Державою визначені функції служби зайнятості та інших державних служб, відділів, управлінь у справах сім'ї та молоді місцевих адміністрацій щодо допомоги молоді у працевлаштуванні. Законом України "Про зайнятість населення" (1991 р.) передбачено встановлення квоти робочих місць для молоді [3]. Закон гарантує надання роботи за спеціальністю на термін не менше трьох років тим молодим спеціалістам-випускникам державних вищих навчальних закладів, потреба в яких була попередньо заявлена і підтверджена підприємствами, організаціями, установами.

Створення молодіжних центрів праці згідно з постановою Кабінету Міністрів України 2001 р. "Про затвер-

дження Типового положення про молодіжний центр праці" стало важливим етапом державної політики у сфері сприяння трудовій та соціальній адаптації молоді. Молодіжний центр праці повинен вирішувати питання працевлаштування молоді, забезпечення її зайнятості у вільний від навчання час, сприяти розвитку молодіжних ініціатив у трудовій сфері, відповідати за перепідготовку та підвищення кваліфікації молоді.

З метою створення сприятливих умов для розвитку молодіжного підприємництва та зменшення безробіття у квітні 2002 р. Кабінет Міністрів України прийняв постанову "Про затвердження Державної програми підтримки молодіжного підприємництва на 2002—2005 рр." [4]. Основними завданнями програми були сприяння розвитку підприємницького сектора, забезпечення успішної адаптації молоді до умов ринкової економіки, створення передумов для активізації молодіжного підприємництва, сприяння створенню нових робочих місць для молоді.

За послідовністю виникнення правовідносин щодо працевлаштування молоді виділено такі їх види: правовідносини між молодими особами та органами, що здійснюють їх працевлаштування; правовідносини між органами, що здійснюють працевлаштування молоді, та роботодавцями, які приймають молоді на роботу; правовідносини між молоддю та роботодавцями, які приймають молоді на роботу. В основу розмежування наступного виду правовідносин покладено такий критерій як особливості правового статусу суб'єкта, якого працевлаштовують. За цим критерієм правовідносини поділено на:

- відносини щодо працевлаштування неповнолітніх;
- відносини щодо працевлаштування молодих спеціалістів;
- відносини щодо працевлаштування випускників професійно-технічних і вищих навчальних закладів будь-якої форми власності.

Основною ознакою вказаного критерію класифікації визначено особливості правового статусу суб'єкта, якого працевлаштовують. Як відомо, особливості правового статусу будь-якого суб'єкта у трудовому праві розглядаються через сукупність особливостей трудової правосуб'єктності, прав і обов'язків, гарантій здійснення прав і відповідальності. Кожен із вищезазначених суб'єктів дійсно має свої особливості майже щодо всіх елементів правового статусу. За особливостями правового статусу суб'єкта, який безпосередньо займається працевлаштуванням, виділено такі види правовідносин щодо працевлаштування: працевлаштування за участю Державної служби зайнятості; працевлаштування за участю недержавних центрів зайнятості; працевлаштування за участю навчальних закладів; самостійне працевлаштування [5].

Сучасна молодь є важливим ресурсом національного розвитку в умовах глобальних перетворень. Трудова освіта молоді стає однією з важливих умов сприяння рішенню існуючих проблем в галузі продовольчої безпеки, здоров'я населення, розуміння культурного різномаття та підтримка його з метою миру, безпеки, росту і розвитку. Сьогодні доля молоді складає біля 18% від загальної чисельності населення земної кулі. Це 1,2

млрд осіб або 24% населення працездатного віку. Експерти підкреслюють, що у більшості країн світу безробіття серед молоді перевищує безробіття серед населення в цілому, а в країнах Центральної та Східної Європи 33,6% молодих людей не вчаться і не працюють [6].

Під час проведення аналізу методичної літератури з проблем освіти безробітної молоді в Європі було виявлено, що всі західноєвропейські технології, стратегії, тренінги, посібники і методичні вказівки з трудової освіти і вихованню безробітної молоді базуються на основних уставних декларативних документах, прийнятих під егідою основних європейських інтеграційних об'єднань: ООН, Європейського Союзу, Ради Європи, ЮНЕСКО. Країни, що входять до Євросоюзу затверджують найголовніші питання зовнішньої політики, формують єдину стратегію науково-технічного розвитку, створюють умови для вільного пересування через кордони товарів, капіталу, громадян. Суттєвим аспектом інтеграції є формування "європейської свідомості" та "європейського виховання" [7, с. 73]. Реалізація відповідних цілей потребує зближення національних систем освіти і створення загальних принципів трудового виховання та освіти безробітної молоді.

З метою сприяння працевлаштуванню випускників вузів організовуються заходи щодо вільного обговорення проблем у формі Круглого столу (наприклад, зустріч студентів з представниками органів влади); тренінгів із залученням спеціальних кадрових служб, бізнес-тренерів підприємств, організацій з метою опрацювання навичок самопрезентації під час співбесіди з роботодавцем, консультації психологів, юристів, інспекторами профсоюзів з метою роз'яснення питань, що стосуються соціально-трудових відносин відповідно до законодавства.

Питання профорієнтації в більшості країн визначено на державному рівні з відповідним забезпеченням сучасних інформаційних ресурсів [8]. Відповідно, проблемою втілення інформаційних комп'ютерних технологій займаються міждержавні, державні та громадські організації. У Європі така робота проводиться в рамках проекту "LENARDO DA VINCI". Проект почав працювати в 1996 р. і для його реалізації створено комітет ЄС з освітніх програм для керівництва програмами з трудової освіти через міжнародні проекти. До його співпраці залучені представники роботодавців і профсоюзів, які підтримують створення нових форм (методик, матеріалів, навчальних програм), закордонну практику, відрядження різних цільових груп тощо. Проект є частиною нової програми Європейської комісії "Освіта протягом всього життя" (англ. "Lifelong Learning Programme" [9]). Питаннями профорієнтації з використанням комп'ютерних технологій також успішно займається і Всесвітній банк.

Важливим аспектом кожного вузу в країнах Євросоюзу, в першу чергу у Великій Британії, Німеччині, Франції, Іспанії, ведеться робота з незайнятою молоддю, що дозволяє вузу спостерігати за кар'єрним зростанням випускників, підтримувати особисті і ділові контакти з випускниками. Зв'язок з випускниками є вагомим фактором підтримки іміджу і репутації вузу. У всіх країнах Європейського Союзу відбуваються різні ярмарки вакансій і Дні кар'єри, залучаються до них і центри зайнятості населення. Метою цих заходів є інфор-

мованість студентів і випускників про компанії та їх пропозиції. Цільова аудиторія Днів кар'єри — студенти та випускники, які мають можливість залишити своє резюме представникові компанії, заповнити анкету-заявку або отримати заявку на співбесіду, участь у бізнес-іграх, отримати досвід проходження етапів відбору та заявити про себе.

Багато країн Європейського Союзу, окрім загальноєвропейських систем комп'ютерної профорієнтації, розробляють національні технології. Так, у Польщі використовується комп'ютерна програма "Doradca 2000" ("Counsellor 2000"), що дозволяє проводити багатовекторний аналіз (на рівні особистості та запитів громадськості) і сприяти у виборі професії та побудові кар'єри.

ВИСНОВКИ

З даними ЮНЕСКО, з 1979 р. прийнято більше сотні документів, що стосуються проблем молоді, зокрема проблем працевлаштування. У документах наголошується, що молоді люди перш за все своєю працею повинні реалізовувати свої цілі, бути в постійному пошуку, будувати свою долю. Істотним аспектом інтеграції є формування "європейської свідомості" та "європейського виховання".

Україна і країни Європейського Союзу мають необхідну нормативно-правову базу, особистий досвід у вирішенні проблем працевлаштування молоді. Однак, питання освіти і виховання незайнятої молоді мають багато невирішених питань і потребують подальшого дослідження.

Література:

1. Базилович В.Д. Макроекономіка: підручник / За ред. В.Д. Базиловича, К.С. Базиловича, Л.О. Баластрика. — К.: Знання, 2005. — 851 с.
2. Закон України "Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні" // Відомості Верховної Ради України. — 1994.
3. Закон України "Про зайнятість населення" // Відомості Верховної Ради України. — 2012.
4. Постанова КМ "Про затвердження Державної програми підтримки молодіжного підприємництва на 2002—2005 рр." — 2002. — № 536.
5. Щотова Ю.М. Правове регулювання працевлаштування молоді в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. 12.00.05 "Трудове право; право трудового забезпечення" / Ю.М. Щотова. — Х., 2006. — 19 с.
6. Информационный центр ООН в Москве. Пресс-бюллетень. — Режим доступу: <http://www.unic.ru/bill>
7. Вульфсон Б.Л. Сравнительная педагогика. Проблемы "европейского воспитания" // Педагогика. — 2000. — № 2. — С. 70—81.
8. Давыдов Д.Г., Чмыхова Е.В. Обзор зарубежных подходов к созданию компьютерных систем профориентирования. — Режим доступу: <http://www.conf.muh.ru/>
9. Гонсалес Сальгадо А.М., Абрамова А.В. Молодежь на рынке труда в Испании // Международная научно-практическая заочная интернет-конференция "Выпускник на рынке труда". — Режим доступу: <http://www.conf.muh.ru/>

Стаття надійшла до редакції 14.04.2013 р.